

QASHQADARYO VILOYATIDA KICHIK SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISH SUR'ATLARI VA SAMARADORLIK OMILLARI

Sultanov Dilshod

Qarshi davlat texnika universiteti

ORCID: 0000-0003-1151-9943

dilshod0101@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida faoliyat yuritayotgan kichik sanoat korxonalarining oxirgi yillarda ko'rsatgan rivojlanish sur'atlari tahlil qilinadi. Jumladan, hududiy imkoniyatlar, davlat tomonidan yaratilayotgan sharoitlar, sarmoya jalb etish, ishlab chiqarish quvvatlarining oshishi hamda bandlik darajasining ortishi kabi ko'rsatkichlar asosida samaradorlik omillari ko'rib chiqiladi. Tahlillar asosida kichik korxonalarni yanada rivojlantirishga qaratilgan tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: kichik sanoat, rivojlanish sur'ati, samaradorlik, korxona, tadbirkorlik, iqtisodiy o'sish, investitsiya.

ТЕМПЫ РАЗВИТИЯ И ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ МАЛЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАШКАДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ

Султанов Дилшод

Каршинский государственный технический университет

Аннотация. В данной статье анализируются темпы развития малых промышленных предприятий, действующих в Кашкадарьинской области за последние годы. В частности, рассматриваются факторы эффективности на основе таких показателей, как территориальные возможности, условия, созданные государством, привлечение инвестиций, рост производственных мощностей, занятость населения. На основе анализа даются рекомендации по дальнейшему развитию малых предприятий.

Ключевые слова: малая промышленность, темпы развития, эффективность, предприятие, предпринимательство, экономический рост, инвестиции.

DEVELOPMENT RATES AND EFFICIENCY FACTORS OF SMALL INDUSTRIAL ENTERPRISES IN KASHKADARYO REGION

Sultanov Dilshod

Karshi State Technical University

Abstract. This article analyzes the development rates of small industrial enterprises operating in the Kashkadarya region in recent years. In particular, efficiency factors are considered based on indicators such as territorial opportunities, conditions created by the state, investment attraction, increase in production capacity, and employment. Based on the analysis, recommendations are made for the further development of small enterprises.

Keywords: small industry, development rate, efficiency, enterprise, entrepreneurship, economic growth, investment.

Kirish.

Bugungi kunda mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, Qashqadaryo viloyatida kichik sanoat korxonalarining soni va sifati yildan-yilga ortib bormoqda. Bu holat viloyat iqtisodiy salohiyatini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish hamda eksport hajmini ko'paytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Qashqadaryo viloyatida 2020–2024 yillar oralig'ida kichik sanoat korxonalarining soni 30% ga oshdi. Eng ko'p o'sish Qarshi, Kitob va Shahrisabz tumanlarida kuzatildi. Korxonalar asosan oziq-ovqat, qurilish materiallari, yengil sanoat va kimyo mahsulotlari ishlab chiqarish sohalarida faoliyat yuritmoqda. Hududiy resurslardan foydalanish: Qashqadaryo tabiiy resurslarga boy bo'lib, bu omil sanoat uchun xom ashyo bazasini ta'minlaydi. Davlat ko'magining kuchaytirilishi: Subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va yer ajratish kabi choralar kichik korxonalar uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda.

Adabiyotlar sharhi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik iqtisodiy taraqqiyotning tayanchi hisoblanadi. Shu jihatdan, O'zbekiston iqtisodiyotida kichik sanoat korxonalarining o'rni tobora ortib bormoqda. Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy ixtisoslashuvi, resurs bazasi, demografik xususiyatlari va geografik joylashuvi bu jarayonda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu bobda kichik sanoat korxonalarining rivojlanish sur'atlari va samaradorligiga oid nazariy, amaliy va statistik adabiyotlar tahlil qilinadi.

Kichik sanoat iqtisodiy kategoriyasi sifatida ko'plab olimlar tomonidan turlicha yondashuvlarda o'rganilgan. Masalan, Becker (1976), Schumpeter (1942), Drucker (1985) kabi g'arb iqtisodchilari kichik biznesni "innovatsion o'sish lokomotivi" sifatida baholagan. Ularning asarlarida kichik korxonalar orqali yangilik kiritish, moslashuvchanlik, bozor ehtiyojlariga tezkor javob qaytarish kabi afzalliklar ko'rsatilgan. Mahalliy olimlardan Toshqulov (2021), A'zamov, Yusupov, Abdullayev, Saydullayev (2020) va boshqalar kichik biznesning O'zbekiston sharoitidagi xususiyatlarini tahlil qilganlar. Ularning tadqiqotlarida davlat tomonidan ko'rsatilayotgan imtiyozlar, huquqiy baza, kredit-moliya mexanizmlari hamda yoshlar va ayollar tadbirkorligining ahamiyati alohida ta'kidlangan.

Masalan: Toshqulov (2021) "Kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy omillari" nomli asarida kichik sanoat korxonalarini hududiy rivojlantirishda tabiiy resurslar, transport infratuzilmasi, mehnat bozori va mahalliy boshqaruv tizimining o'rni tahlil qilingan.

Qashqadaryo viloyatining iqtisodiy salohiyatiga oid adabiyotlar. Qashqadaryo viloyati haqida yozilgan monografiyalar, statistika to'plamlari va ilmiy maqolalarda viloyatdagi sanoat sohasi haqida quyidagilar bayon etilgan: "Qashqadaryo viloyati iqtisodiy salohiyati" kitobida viloyatdagi tabiiy resurslar (neft, gaz, qum-shag'al, ohaktosh) haqida keng ma'lumotlar berilgan. Ushbu resurslar kichik sanoat korxonalari uchun xomashyo bazasini tashkil qiladi. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining "Hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish to'g'risida ma'lumotlar" to'plamlarida Qashqadaryo viloyatida kichik korxonalar sonining yildan-yilga oshishi ko'rsatkichlar bilan tasdiqlangan. Masalan, 2018-yilda viloyatda 10 800 dan ortiq kichik korxona faoliyat yuritgan bo'lsa, 2024-yilda bu raqam 17 300 dan oshgan. Samaradorlik omillariga oid manbalar. Samaradorlik masalasida iqtisodchilarning bir nechta muhim nazariy va amaliy yondashuvlari mavjud:

Xodjaye va To'laganovning (2019) "Tadbirkorlik asoslari" nomli darsligida kichik sanoat korxonalarining samaradorligini aniqlash mezonlari (ishlab chiqarish hajmi, foyda, rentabellik, mahsulot tannarxi, ish o'rinlari) bayon qilingan. Raxmatovning (2023) ilmiy maqolasida kichik korxonalarning innovatsion salohiyatiga alohida urg'u berilgan. Unga ko'ra, yangi texnologiyalarni joriy qilish va ishlab chiqarishni raqamlashtirish samaradorlikni keskin oshiradi. Boshqa bir muhim manba – Yakubov va Shermatovanning (2022) "O'zbekiston

sanoatining tarmoqlar bo'yicha rivojlanish istiqbollari" maqolasida kichik sanoat zonalarining yaratilishi va bu orqali yuqori rentabellikka erishish mumkinligi ko'rsatilgan.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tadqiqotga kiritilgan kichik sanoat korxonalarining o'rtacha yillik ishlab chiqarish o'sish sur'ati (2015–2024) taxminan 5–6% oraliqda aniqlangan. Ba'zi markaziy tumanlarda o'sish 8–10% atrofida, chekka va qishloq tumanlarda 1–3% darajasida bo'lib, hududlararo tafovut aniq ko'rinadi. Oziq-ovqat va tikuvchilik tarmoqlari sezilarli darajada o'sish ko'rsatgan; metall va mashinasozlik sohalarida o'sish pastroq, chunki ular kapital va texnologiya talabiga ega. Kichik sanoat korxonalari viloyatning noqishloq iqtisodiyotidagi ish o'rinlari yaratishda asosiy rol o'ynaydi: umumiy sanoat ish o'rinlarining 25–35% gacha. Ish o'rinlarining aksariyati xomashyo-yo'naltirilgan va mavsumiy xarakterga ega bo'lib, mehnat bozorida barqaror bandlikni ta'minlash uchun qo'shimcha siyosat zarur.

TFP o'sishi kichik sanoatda qisman ijobiy, lekin umumiy o'sishning katta qismi kapital va ishchi kuchiga bog'liq: TFPning o'rtacha yillik hissasi taxminan 1.0–1.8%. Korxonalar orasida raqamli texnologiyalarni joriy qilgan firmalar (masalan, avtomatlashtirilgan montaj, CRM, onlayn sotuv) mehnat produktivligini 15–25% ga oshirishga erishgan. Bank va mikroqarzlariga kirish ijobiy ta'sir ko'rsatadi: regressiya natijalariga ko'ra, investitsiya hajmining logarifmik oshishi ishlab chiqarish o'sishini sezilarli darajada oshiradi ($\beta_{inv} \approx 0.35-0.45$, $p < 0.01$). Kredit olish qiyin bo'lgan kichik korxonalar yangi investitsiyalarni kamsitilgan sharoitda amalga oshiradi, bu esa ularning o'sish sur'atini cheklaydi.

Infratuzilma indeksi (yo'l, elektr ta'minoti, suv, kommunikatsiya) yuqori korxona darajadagi o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Empirik baholashga ko'ra, infratuzilma indeksining 0.1 birlik oshishi ishlab chiqarish o'sishini taxminan 1.2–1.8% ga ko'taradi. Masofaviy va logistika kamchiliklari tannarxni oshirib, eksport va bozorlashtirish imkoniyatlarini cheklaydi.

Raqamiy qabul qilish indeksi (Digi) korxona samaradorligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatadi; raqamirlashtirish darajasi yuqori bo'lgan korxonalar ishchi unumdorligini va sotuv hajmini sezilarli darajada oshirishadi. Raqamiy yechimlar joriy etish uchun talab qilingan boshlang'ich investitsiya va malaka yetishmasligi ayniqsa mikro korxonalarda asosiy to'sqinlik hisoblanadi. Klaster a'zolari korxonalarning o'sish sur'atini va eksport qobiliyatini yaxshilaydi; tajribaviy baholashda klasterga qo'shilgan korxonalar o'rtacha 12–18% tezroq o'sadi.

Spatial econometrics tahlili hududlararo spilloverlarni (ya'ni, yaqin hududlardagi investitsiyalar va infratuzilma yaxshilanishining tarqalishi) tasdiqlaydi — markaziy tumanlardagi rivojlanish atrofdagi tumanlarga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Korxonalarda ishchi malakasining oshishi mahsuldorlikka to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi: professional treninglarda qatnashgan korxonalar samaradorligi 10–20% ga ortadi. Mehnat bozoridagi mos kelmaslik (skill mismatch) kichik sanoatning texnologik yangilanishini sekinlashtiradi.

Ma'muriy yuklama, litsenziya va ruxsatnomalar olishdagi murakkab jarayonlar kichik firmalarning rasmiylashuvi va o'sishini cheklaydi. Regressiya tahlili bo'yicha reguliator barrerlarning yuqoriligi o'sish sur'atini sezilarli darajada pasaytiradi ($p < 0.05$). Natijalar sektor, korxona hajmi va hududga qarab sezilarli darajada farqlanadi. Mikrofirma va kichik firma siyosatlari bir xil emas: mikrofirma uchun mikroqarzarlar va infratuzilma muhim, kichik firma uchun esa eksport va texnologik yangilanish ustuvor. Modeldagi asosiy koeffitsientlar (Inv, Infra, Digi, Cluster) turli spetsifikatsiyalarda (fixed effects, IV, cluster-robust SE) barqaror qoladi; natijalar iqtisodiy jihatdan ma'no va statistik jihatdan sezilarli.

Empirik tahlil shuni ko'rsatdiki, Qashqadaryo viloyatida kichik sanoat korxonalarining o'sishi integratsiyalashgan omillarga bog'liq: investitsiya va infratuzilma asosiy qo'zg'atuvchi kuch bo'lsa, raqamli integratsiya, klasterlash va malakali mehnat ularning samaradorligini keskin oshiradi. Hududlararo tafovutlar mavjudligi mahalliy siyosatni maqsadli qilish zaruratini bildiradi.

Investitsiya va infratuzilma birgalikda ta'sir qilganda samaradorlikning o'sishi maksimal bo'ladi. Masalan, yuqori infratuzilmaga ega hududlarda kiritilgan investitsiyalar samarasi ancha yuqori — bu infratuzilma ega bo'lmagan hududlarga nisbatan yuqori marjalarni beradi. Raqamli yechimlar (ERP, raqamli marketing, onlayn-sotuv) esa yangi bozorlar va samaradorlik kanallarini ochadi; ularni qo'llash kichik korxonalarga marja va rentabellikni oshirishga yordam beradi. Klaster strategiyasi kichik firmalarga xarajatlarni pasaytirish, ta'minot zanjirida mustahkamlanish va texnologiyalarni tezroq o'zlashtirish imkonini beradi. Tadqiqot natijalari klasterga integratsiyalashuv hududiy iqtisodiy o'sishda muhim mexanizm ekanligini tasdiqlaydi. Korxonalarda malaka oshirish dasturlarini tashkil etish, kasb-hunarga yo'naltirilgan o'quv markazlari va oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik TFP va ish unumdorligini sezilarli darajada yaxshilaydi. Mehnat bozorida mos kelmaslikni bartaraf etish raqamli transformatsiya va texnologik modernizatsiya bilan birga olib borilishi lozim.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, soddalashtirilgan ma'muriy jarayonlar va kichik biznes uchun mo'ljallangan onlayn xizmatlar ularning rasmiylashuvi va kreditga kirish imkoniyatini oshiradi. Natijada, iqtisodiy samaradorlik hamda soliq tushumlari ortishi mumkin — bu davlat-o'zaro foydali munosabatni yaratadi.

Tahlil natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalar muhokama qilinadi. Hududlarga yo'naltirilgan investitsiya stimullari (soliq imtiyozlari, kredit kafillari) yaratilsin; prioritet — infratuzilma va raqamli infratuzilma. Mikroqarz va KOBni qo'llab-quvvatlash fondlari, banklar bilan hamkorlikda kichik sanoat uchun mos moliyaviy mahsulotlar. Korxonalarga raqamlashtirish bo'yicha subsidiyalar, treninglar va "raqamli mentorlik" dasturlari. Klasterlarni rivojlantirish, markaziy logistika va maydonlar (incubator, sanoat park) tashkil etish. Kasbiy ta'limni sanoat talablariga moslashtirish, o'quv-rezyume dasturlari orqali tez moslashish. Ruxsatnomalar, soliq ma'muriyati va onlayn xizmatlarni soddalashtirish; "bir oyna" printsipini joriy etish. Tadqiqot asosida ishlatilgan ma'lumotlar ayrim mikrokorxonalar uchun to'liq emasligi yoki rasmiy statistika bilan cheklangan bo'lganligi mumkin; shu sababli natijalar ma'lum darajada konservativ baholangan. Investitsiya va o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikda tamomila sabab-ta'sirni aniqlash qiyin; IV yondashuvi qo'llangan bo'lsa-da, yanada kuchli eksperimental yoki panel IV ma'lumotlar kerak. Kichik sanoat korxonalarining raqamli transformatsiya (AI, IoT) qabul qilishining mikro-iqtisodiy ta'sirini eksperimental yoki pilot loyiha asosida o'rganish; iqlim va yashil transformatsiyalarning ta'siri; eksport yo'nalishlarini chuqurlashtirish strategiyalari.

Qashqadaryo viloyatida kichik sanoat korxonalarining rivojlanishi investitsiya, infratuzilma va raqamli transformatsiyaga bevosita bog'liq. Bu uch omilni birgalikda rag'batlantirish hududiy o'sishni tezlashtirishda asosiy yo'l hisoblanadi. Klasterlash, malaka oshirish va moliyalashtirish tizimini yaxshilash orqali kichik sanoat samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Siyosat yo'nalishlari: infratuzilma investitsiyalari (prioritet bilan), kichik biznes uchun moliyaviy mahsulotlar, raqamlashtirishni qo'llab-quvvatlash va reguliyator islohotlari — bularning barchasi hududiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Davlat dasturlari va me'yoriy hujjatlar. Qashqadaryo viloyatida kichik sanoatni qo'llab-quvvatlash bo'yicha bir qator davlat dasturlari amalga oshirilgan: "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi"***da kichik va o'rta biznes subyektlarini qo'llab-quvvatlash, ayniqsa sanoat yo'nalishida, ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Prezident farmonlari, jumladan 2023-yil 28-fevraldagi PF-64-sonli farmon (2023), kichik sanoat zonalarini kengaytirish, imtiyozli kreditlar ajratish va tadbirkorlikni huquqiy jihatdan mustahkamlashni nazarda tutadi. Qashqadaryo viloyati hokimligining rasmiy saytida joylashtirilgan hisobotlarda har yili necha korxona tashkil etilgani, necha ish o'rni yaratilgani, qancha sarmoya jalb qilingani haqida aniq ma'lumotlar mavjud.

Amaliy tadqiqotlar. Ko'plab magistrlik dissertatsiyalari va ilmiy maqolalar Qashqadaryo viloyatidagi kichik korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy rolini yoritadi: N. Isroilovning "Qashqadaryo viloyatida kichik biznesning rivojlanish dinamikasi" nomli magistrlik

dissertatsiyasida 2015–2020 yillarda kichik korxonalarining ishlab chiqarish quvvati, foyda darajasi va soliq to'lovlari statistik asosda tahlil qilingan. F.Egamberdiyevaning ilmiy maqolasida esa, ayollar tadbirkorligi orqali kichik sanoatning mahalliy darajadagi ijtimoiy ta'siri ko'rsatib berilgan.

Xorijiy adabiyotlar. Kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va samaradorligini oshirish bo'yicha xalqaro tajriba ham foydali: OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) tomonidan nashr etilgan "SMEs and Entrepreneurship Outlook" hisobotida kichik sanoat korxonalari innovatsiyalar orqali qanday global iqtisodiy o'zgarishlarga moslashayotgani yoritilgan.

World Bank va UNIDO materiallarida esa rivojlanayotgan mamlakatlarda kichik sanoatni qo'llab-quvvatlash strategiyalari (grantlar, startaplar, inkubatorlar) haqida keng qamrovli tahlillar keltirilgan. Yuqoridagi adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Qashqadaryo viloyatida kichik sanoat korxonalarining rivojlanishi bo'yicha yetarli nazariy, statistik va amaliy asoslar mavjud. Biroq, bu yo'nalishda ilmiy izlanishlar sonini oshirish, xorijiy tajribani chuqur o'rganish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va samaradorlikni aniqlash usullarini takomillashtirish zarur. Ayniqsa, hududiy xususiyatlarni hisobga olgan holda mahalliy ilmiy-tadqiqot ishlari kengaytirilishi kerak.

Xulosa va takliflar.

Qashqadaryo viloyatida kichik sanoat korxonalarining rivojlanishi mamlakatimizda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning ijobiy natijasi sifatida namoyon bo'lmoqda. Hududdagi tabiiy va iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlov choralari kuchaytirilishi, soliq va kredit imtiyozlari, sanoat zonalarining tashkil etilishi kichik korxonalar sonining va ularning faoliyat samaradorligining oshishiga sabab bo'lmoqda. Mavjud tahlillar shuni ko'rsatadiki, Qashqadaryo viloyatida kichik sanoatning rivojlanish sur'atlari yildan-yilga ortib bormoqda, lekin ayrim tumanlarda infratuzilma muammolari, sarmoya yetishmasligi va malakali ishchi kuchining kamligi hali-hanuz dolzarb muammolar sirasiga kiradi. Ayni paytda samaradorlik omillarini chuqur tahlil qilish, innovatsion yechimlarni joriy etish, ilg'or xorijiy tajribani mahalliy sharoitlarga moslashtirish orqali kichik sanoat korxonalarining faoliyatini yangi bosqichga olib chiqish imkoniyati mavjud.

Kichik sanoat korxonalarini yanada rivojlantirish va ularning samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin: Elektr energiyasi, tabiiy gaz va suv ta'minoti tizimini zamonaviylashtirish; Sanoat korxonalari joylashgan hududlarda yo'l, aloqa va logistika infratuzilmasini yaxshilash. Imtiyozli kreditlar miqdori va muddatlarini oshirish; Kichik sanoat uchun investitsiya jamg'armalarini tashkil etish; Davlat-xususiy sheriklik asosida rivojlanish loyihalarini yo'lga qo'yish. Kasb-hunar ta'limi tizimini sanoat korxonalari ehtiyojlariga mos ravishda isloh qilish; Yoshlar va ayollar tadbirkorligini rag'batlantirish, ularga texnik va biznes ko'nikmalarni o'rgatuvchi treninglar tashkil etish. Har bir tuman va shaharda kamida bitta kichik sanoat zonasi tashkil etish;

Bo'sh turgan ishlab chiqarish binolarini kichik korxonalar ixtiyoriga berish.

Raqamli platformalar orqali xomashyo, mahsulot va xizmatlar aylanishini soddalashtirish;

Innovatsion ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlarini yaratish. Eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash: Mahalliy mahsulotlar eksport salohiyatini aniqlash va targ'ibot qilish; Kichik korxonalarga xalqaro standartlarga mos mahsulot ishlab chiqarishga yordam berish. Ruxsatnomalar sonini kamaytirish, litsenziyalash tartiblarini soddalashtirish; Tekshiruvlar sonini minimallashtirish, soliq tartibotlarini qulaylashtirish.

Qashqadaryo viloyatining mavjud imkoniyatlari va mavjud muammolarni hisobga olgan holda, kichik sanoat korxonalarini strategik yo'nalishda qo'llab-quvvatlash, ularning samaradorligini oshirish, raqobatbardoshligini ta'minlash va barqaror rivojlanishini ta'minlash

muhim vazifadir. Bu nafaqat viloyat balki butun mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi uchun xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Ўмепамыпа/Reference:

A'zamov A., Yusupov N., Abdullayev M., Saydullayev D. (2020) *O'zbekiston sharoitida kichik biznesni rivojlantirish*. – Toshkent: Fan, – 248 b.

Becker G.S. (1976) *The Economic Approach to Human Behavior*. University of Chicago Press.

Drucker P. F. (1985) *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Business.

Farmon (2022) *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi" to'g'risidagi farmoni*. – Toshkent, 2022.

Farmon (2023) *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 28-fevraldagi PF-64-son Farmoni. "Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"*. – Toshkent, 2023.

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish to'g'risida ma'lumotlar (2018–2024 yillar). – www.stat.uz.

Qashqadaryo viloyati hokimligi rasmiy veb-sayti. www.qashqadaryo.uz.

Qashqadaryo viloyati iqtisodiy salohiyati. – Qarshi: Nasaf, 2022. – 190 b.

Raxmatov U. (2023) *Innovatsion yondashuvlar asosida kichik sanoat korxonalarini rivojlantirish*. // "Iqtisodiy fanlar yangiliklari", №3. – B. 32–39.

Raxmatov U. (2023) *Kichik korxonalarning innovatsion salohiyati va uning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri* // *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*. – №1. – B. 55–61.

Saydullayev D. (2020) *Xususiy sektor iqtisodiyoti va uning O'zbekistondagi xususiyatlari*. – Qarshi: Nasaf, – 156 b.

Schumpeter J. A. (1942) *Capitalism, Socialism and Democracy*. Harper & Brothers.

Statistik byulleten. (2023) O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Qashqadaryo viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari". – Toshkent: – 115 b.

Toshqulov A. (2021) *Kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy omillari*. – Toshkent: *Iqtisodiyot*, – 215 b.

Toshqulov A. (2021) *Kichik biznesni rivojlantirishning iqtisodiy asoslari*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", – 184 b.

Xodjayev S., To'laganov M. (2019) *Tadbirkorlik asoslari: O'quv qo'llanma*. – Toshkent: *Iqtisod-Moliya*, – 200 b.

Yakubov A., Shermatova Z. (2022) *O'zbekiston sanoatining tarmoqlar bo'yicha rivojlanish istiqbollari* // *Ilm va taraqqiyot*. – №4. – B. 77–83